

Дорда С. В.,

Українська академія банківської справи НБУ, м. Суми

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Стаття присвячена аналізу формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності у студентів юридичного факультету.

Ключові слова: компетентність, компетенція, субкомпетенція.

Статья посвящена анализу формирования иноязычной профессионально ориентированной коммуникативной компетентности у студентов юридического факультета.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, субкомпетенция.

The article is devoted to the analysis of the formation of the foreign professionally directed communicative competence of law students.

Key words: competence, competency, subcompetency.

Розвиток нових засобів комунікації, становлення процесу правової інтеграції та гармонізації у країнах Європейського Союзу, процес адаптації законодавства України до вимог Європейського законодавства є тими факторами, що привертають значну увагу до питань міжмовної комунікації у сфері права за кордоном та в Україні. За таких умов проблема формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності стає однією із важливих проблем сучасної вищої освіти.

Ефективність професійної та мовної освіти майбутнього спеціаліста багато в чому визначаються прийнятою в суспільстві на певному етапі його розвитку освітньою концепцією та побудованою на її основі моделлю підготовки спеціаліста. Сьогодні такою провідною концепцією можна вважати компетентнісний підхід, який представлений у роботах [1; 2; 6; 8; 10; 12].

Компетентнісний підхід передбачає створення нової освітньої моделі спеціаліста, який володіє сформованою професійною компетентністю. Для досягнення цієї мети можна виокремити наступні напрямки в сучасному суспільстві: інформатизація освіти, навчання іноземним мовам, оволодіння соціально-економічними знаннями. Таким чином **актуальним** стає питання модернізації іншомовної освіти в неможливих вузах з позиції компетентнісного підходу.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності студентів юридичного факультету.

Розширення економічних, культурних, освітніх зв'язків з іноземними країнами, велика кількість літератури іноземними мовами, можливість отримати професійну інформацію в мережі Інтернет, міжнародний обмін студентами та спеціалістами вимагають від сучасного спеціаліста компетентного володіння іноземною мовою з метою іншомовного професійного спілкування.

На зміну понять “знання”, “вміння”, “навички” приходять поняття “компетенція” та “компетентність”. Але існує певна плутанина в поняттях “компетенція” та “компетентність”, а також “мовна компетенція” та “мовна компетентність”. Детальний аналіз співвідношення цих понять в своїй роботі наводить Родигіна І. В. [9, с. 16-33].

У широкому сенсі компетентність в основному розуміється як ступінь соціальної й психологічної зрілості людини, яка передбачає певний рівень психічного розвитку особистості, психологічну готовність до певного виду діяльності, що дозволяє індивіду успішно функціонувати в суспільстві та інтегруватися в нього.

У вузькому сенсі компетентність розглядається в якості діяльній характеристикі, як міра інтегрованості людини в діяльність. А це передбачає певну світоглядну спрямованість особистості, ціннісне ставлення до діяльності та її предмета.

Компетентність є більш загальне поняття, означає володіння знаннями, навичками та вміннями на певному рівні і відображає результат процесу навчання. Компоненти компетентності визначаються як компетенції і свідчать про процесуальний характер формування компетентності [4, с. 168]. Тому можна сказати, що дані терміни протиставляються як загальне (компетентність) та часткове (компетенція). Компетентність співвідноситься з індивідуальним, особистим досвідом, вона стає особистою характеристикою. Якщо компетенція формується під час навчального процесу, то компетентність є індивідуальним надбанням як результат навчального процесу. Поняття компетентності пов'язано з вмінням та спроможністю кваліфіковано діяти, виконувати необхідні завдання або роботу, успішно задовольняти свої індивідуальні та соціальні потреби [7, с. 20-22].

При цьому зазначається, що компетентності “прив'язані” до конкретних контекстів, тобто людина компетентна в одному контексті, може бути, а може і не бути компетентна в іншому. Таким чином, спостерігається зсув від рис особистості, вільних від контексту, до акценту на функціонування людини у зв'язку з конкретними ситуаціями [13, с. 55].

У випадку з мовною компетентністю можна використовувати наступне визначення: “під компетентністю людини розуміють спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Вони дозволяють людині визначити, тобто ідентифікувати і розв'язувати незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, характерні для певної сфери діяльності [5, с. 18].

Підготовка до міжкультурного спілкування в умовах неможового Вузу розуміється як взаємопов'язаний професійно орієнтований комунікативний, когнітивний та загальнокультурний розвиток студентів засобами як рідної, так й іноземної мови. В такому випадку можна говорити про необхідність формування у майбутніх спеціалістів

такої професійно орієнтованої комунікативної компетентності, в якій взаємодіють загальнокультурні і професійно орієнтовані знання, вміння, навички і здібності спілкування як рідною, так й іноземною мовою. Тобто, мета іншомовної підготовки студентів немовних вузів (в нашому випадку майбутніх юристів) є формування та розвиток іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності, яку можна визначити як сукупність різноманітних компетенцій.

Враховуючи складність оволодіння будь-якою спеціальною мовою, в нашому випадку юридичною мовою, яка характеризується глибокою диверсифікованістю її терміносистеми та функціонально-стилістичною різноманітністю, здається можливим запропонувати більш розгалужену в порівнянні з загальновідомими іншомовну компетентнісну модель для спеціалістів-нефілологів, яка містить два блоки компонентів, які відповідно реалізують: загальну іншомовну комунікативну компетентність (ЗІКК) та спеціальну іншомовну комунікативну компетентність (СІКК) [11, с. 174-175]. ЗІКК і СІКК мають інтегративний характер. Зміст спеціальних іншомовних компетенцій і субкомпетенцій буде варіюватися в залежності від майбутньої професії, зокрема від напрямку майбутньої юридичної професії.

Спеціальна лінгвістична субкомпетенція регулює сформованість готовності використовувати в мовленні відповідну терміносистему та граматичні засоби. *Спеціальна дискурсивна субкомпетенція* свідчить про сформованість здатності до побудови висловлень, які характеризують професійне мовлення юриста, а саме, доказування, аргументування, тлумачення, коментування. *Спеціальна стратегічна субкомпетенція* визначається як здатність використовувати вербальні та невербальні стратегії для заповнення або компенсації прогалин в знаннях коду користувачем. *Спеціальна соціокультурна субкомпетенція* є інтегративною за характером і містить в собі три рівня – соціальний, культурологічний, лінгвістичний. Соціальний рівень передбачає готовність студентів до правової картини світу, до використання її понять та концепцій. Культурологічний рівень передбачає готовність студентів до залучення до правових тенденцій, звичаїв та традицій країни (або країн) мову якої (яких) вони вивчають, розкриття національної свідомості їхніх народів. Третій рівень пов'язаний з опануванням певного соціодетермінованого лінгвістичного інструментарію, а саме, вміння використовувати фонові знання – безеквівалентну лексику, вміння використовувати маркери соціальних відносин, загальноприйняті форми етикету, формули ввічливості.

Предметну професійну компетенцію визначають як здатність та готовність використовувати всю сукупність своїх професійних знань, умінь, навичок, мобілізувати весь практичний досвід в процесі міжкультурного ділового та наукового професійного спілкування [11, с.180]. Важливим є те, що студенти не лише пізнають еквіваленти вже відомих їм понять, а опановують сукупність нових понять, концептів, теорій на когнітивному рівні. Інакше кажучи, вони опановують нову правову концептуальну картину світу. Зазначимо, що предметна професійна компетенція майбутніх юристів більшою мірою формується в процесі вивчення спеціальних дисциплін, які передбачені державним стандартом та навчальним планом.

Інформаційну компетенцію можна визначити як здатність та готовність здобувати нову іншомовну інформацію, нові знання з різних джерел з метою її подальшого використання як в навчальній, так і професійній діяльності. Постійне оновлення інформаційного поля професійної діяльності людини не може відбуватися без залучення сучасних комп'ютерних технологій. Тому вміння працювати в такому інформаційному полі на сучасному технологічному рівні є необхідним у системі знань, умінь і навичок спеціаліста в галузі права.

Перекладацьку компетенцію визначимо як письмову чи усну медіацію, яка має забезпечити обмін інформацією між людьми.

Важливо відзначити, що таке розмежування компонентів правомірно лише з науковою метою. В реальних ситуаціях комунікації вони є взаємопов'язаними та взаємозалежними, перетинаються із субкомпетенціями загальної мови і спираються на професійні знання, навички та вміння студентів.

Вирізняють різні рівні сформованості іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності. Киктева К. С. пропонує наступну градацію рівнів компетентності майбутніх юристів: професійно обмежений, початковий професійний, середній професійний, високий професійний [3, с. 189-190].

Як **висновок**, можна сказати, що іншомовна професійно орієнтована комунікативна компетентність – це готовність студентів користуватися отриманими знаннями, навичками, вміннями в іноземній мові для вирішення життєвих практичних та теоретичних завдань; здатність майбутнього спеціаліста комунікативно прийнятно та цілеспрямовано варіювати свою мовленнєву поведінку в залежності від мінливих умов міжкультурного спілкування.

Література:

1. Вульфсон Б. Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века [Текст] / Б. Л. Вульфсон // М. : Изд-во УРАО, 1999. – 208 с.
2. Дубасенюк О. А. Концептуальні положення теорії професійної виховної діяльності педагога [Текст] / О. А. Дубасенюк // Педагогіка і психологія. – 1994. – № 4 (5). – С. 90-97.
3. Киктева К. С. Межкультурная коммуникативная компетенция как цель иноязычной подготовки будущих юристов в вузе [Текст] / К. С. Киктева // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация, 2009. – № 3. – С. 185-191.
4. Колесникова И. Л. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков [Текст] : справочное пособие / И. Л. Колесникова, О. А. Долгина. – М. : Дрофа, 2008. – 431 с.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики [Текст] / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : “К.І.С.”, 2004. – 112 с.
6. Лозова В. І. Формування педагогічної компетентності викладачів вищих навчальних закладів [Текст] / В. І. Лозова // Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів : Матеріали міжвуз. наук.-практ. конфер. – Харків : ОВС, 2002. – С. 3-8.

7. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти [Текст] / О. Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні : Рекомендації з освітньої політики. – К. : “К.І.С.”, 2003. – С. 13-42.
8. Подмазин С. И. Личностно-ориентированное образование. Социально-философское исследование [Текст] / С. И. Подмазин // Запорожье, 2000. – С. 166-168.
9. Родигіна І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання [Текст] / І. В. Родигіна // Х.: Вид. Група “Основа”, 2005. – 96 с.
10. Сериков Г. Н. Образование. Аспекты системного отражения [Текст] / Г. Н. Сериков // Курган: Зауралье, 1997. – 256 с.
11. Хомякова Н. П. Иноязычная коммуникативная компетентностная модель юристов, специализирующихся в области права международной торговли [Текст] / Н. П. Хомякова // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация, 2009. – № 3. – С. 173-184.
12. Хуторский А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированного образования [Текст] / А. В. Хуторский // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 55-60.
13. Шмелев А. Г. Психодиагностика личностных свойств [Текст] / А. Г. Шмелев. – СПб. : Речь, 2002. – 480 с.